

LUND UNIVERSITY

Japan betaler fortsat prisen for katastrofen

Sejrup, Jens

Published in:
RÆSONs netmagasin

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Sejrup, J. (2012). Japan betaler fortsat prisen for katastrofen. *RÆSONs netmagasin*.
<http://raeson.dk/2012/japan-betaler-fortsat-prisen-for-katastrofen/>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Japan:

betaler fortsat prisen for katastrofen

Sidste år i marts ramte en tredobbelt katastrofe Japan med jordskælv, flodbølge og atomulykke. Det økonomiske efterskælv fortsætter i Japan, og regningen løber op i billion-klassen hinsides milliardernes allerede svimlende nuller. Det kæmper den forgældede japanske stat med, der skylder mere end to gange sit bruttonationalprodukt. Premierminister Noda forsøger at hæve momsens som et bud på at rette op på finanserne men risikerer dermed at ekspedere sig selv ud af embedet. Vælgerkorpset og parti-baglandet er imod. Lave skatter og

refinansiere den store statslige gældsbyrde. Men år for år bliver det sværere at få regnestykket til at gå op.

Af Jens Sejrup

Japans katastrofe 11. marts 2011 afspejles først og fremmest i de uerstattelige menneskelige ofre: mere end 16.000 mistede livet, mange i vandmasserne, da tsunamien oversvømmede byer, landsbyer og infrastruktur i et område på størrelse med Bornholm.. Omkring en halv million mistede deres hjem. Den økonomiske regning bliver også kolossal. Regeringens aktuelle målsætning er, at genopbygningsprocessen skal finansieres over fem år inden for en samlet ramme på knap 19 billioner yen svarende til ca. 1,4 billioner kr. (altså 1.400.000.000.000 kr.) Men det er tvivlsomt, om det er nok. Daværende premierminister Naoto fik allerede sidste år bevilget størsteparten af det beløb, og den samlede ramme er nu allerede ved at være opbrugt efter kun to af de fem år.

Pengepungen strammer for den nuværende premierminister Yoshihiko Noda, der har svært ved bare at stampe de allerede bugettede billioner op af jorden. Pengene hentes ved at udstede særlige statsobligationer, der budgetteknisk isoleres fra finanslovens ordinære poster, så Noda på den måde som lovet kan præsentere en nettobesparelse i statens løbende udgifter for første gang i seks år, selv om der stadig er et samlet underskud på adskillige billioner yen. Altså stiftes der mere gæld, der skal lægges oven i al den gæld, staten ivrigt har oparbejdet i årevis. Den samlede gældsmængde er nærmest astronomisk og gør den japanske stat til en af verdens mest forgældede: Rundt regnet 200% af BNP ? i verdens tredjestørste økonomi!

Skattestigninger og vælgerfrygt

De voksende gældsomkostninger presser det offentlige system, der i forvejen hele tiden mangler flere midler til især pensioner og velfærds- og sundhedsydelser til landets grånende befolkning. Derfor finansierer man katastrofeobligationer ved endnu ikke vedtagne skattestigninger. De kan få meget svært ved at blive gennemført, når parlamentet skal tage stilling til dem. Der er dog lyspunkter: Godt nok sidder den japanske stat for tiden fast i en accelererende gældspiral, men i modsætning til f.eks. USAs og Sydeuropas massive gældsproblemer er det japanske statsunderskud finansieret næsten udelukkende af indenlandske kreditorer. Dvs., at staten faktisk har kunnet sælge sine obligationer til japanske investorer, der er villige til at acceptere en lav forrentning, som udenlandske aktører næppe ville lade sig spise af med. Så på trods af gældens størrelse forrentes 10-årige japanske statsobligationer

stadig kun med knap 1% i årlig rente, og så længe den fornødne opsparings- og investeringsvilje er til stede derhjemme, kan staten foreløbig optage billige lån uden at være tvunget til at hæve sit indtægtsniveau tilsvarende markant. Det ser ud til, at den udtalte kontrakt mellem staten og dens hjemlige kreditorer er, at den får finansieret et uholdbart højt udgiftsniveau mod til gengæld at beskutte yderst lempeligt. Nodas indstilling er, at han risikerer mindre politisk ved at kradse flere penge ind end ved at nedbarbere budgettet radikalt, og regeringen har i den forbindelse et særligt godt øje til momsens, der i Japan er på kun 5%. Men selv det nuværende beskedne niveau er vildt upopulært i befolkningen, og både oppositionen og visse parlamentsmedlemmer fra Nodas eget parti, de japanske demokrater (DPJ), er lodret imod en momsstigning primært af frygt for vælgernes reaktion. Så det bliver svært for regeringen i den nuværende politiske situation at stable et flertal på benene for de skattereformer, der er nødvendige for at præmisserne for statsbudgettet og genopbygningspakken overhovedet er til stede.

Handelsunderskud for første gang i 30 år

Samtidig viser helt nye tal, at Japan i 2011 oplevede et milliardunderskud på handelsbalancen, der ellers har været uafbrudt i plus siden 1980. Hovedårsagerne til, at Japan som handelsnation tabte penge sidste år, var dels, at jordskælvet og tsunamien nedbragte den indenlandske produktionskapacitet, og dels at Fukushima-ulykken fik myndighederne til at lukke ned for næsten hele atomkraftsektoren og derfor måtte importere store mængder gas og olie for at dække landets energibehov. Samtidig skabte en anden naturkatastrofe, nemlig efterårets voldsomme oversvømmelser i Thailand, problemer, idet mange af Japans store industrikonglomerater har outsourcet centrale produktionsled hertil og derfor oplevede et alvorligt tilbageslag, da leverancerne pludselig blev afbrudt. Endelig har en alarmerende høj yen-kurs fremprovokeret af den globale krise og valutamarkedernes aktuelle mistillid til både euro og US-dollars skadet Japans konkurrenceevne mærkbart.

Tilsammen gjorde disse faktorer altså en ende på 30 års handelsoverskud, men alligevel reddes Japan på målstregen: De japanske investorer har nemlig stadig så store tilgodehavender i udlandet, at man ender med et overskud på ca. 2% af BNP, hvis indtægterne herfra tælles med. Japan ventes da også at gå i plus igen på den relativt korte bane. Derimod ser det mere bekymrende ud på længere sigt: Den katastrofalt lave fertilitet (1,3 barn pr. kvinde mod f.eks. 1,8 i ikke høj-fertile Danmark) fortsætter, og jo mere befolkningen aldres, jo mindre opsparings- og investeringskraft til støtte for samfundsøkonomien vil den akkumulere. Med færre og færre erhvervsaktive bliver det vanskeligere i

længden at sikre indenlandsk finansiering af det offentlige overforbrug. Men det problem kunne måske blive premierministerens chance for at få sine skatte- og afgiftsreformer vedtaget: Udsigten til, at Japan i nær fremtid ville blive tvunget til at låne sine penge i udlandet og dermed spille ikke-japanske aktører afgørende magt over landets finanspolitiske kurs i hænderne kunne måske overbevise vælgerne om, at moms- og skattestigninger trods alt er at foretrække. Omvendt er det spørgsmålet, hvor meget der skal til for at forrykke balancen i den udtalte kontrakt mellem de indenlandske investorer og staten: Vil man fortsat pligtskyldigt opkøbe statens stadige strøm af dårligt forrentede obligationer, hvis man samtidig oplever også at blive hårdere beskattet?

Foreløbig viser meningsmålinger klart, at Noda ikke har flertallet med sig. Oppositionen kontrollerer det ene af parlamentets to kamre, så dem er Noda nødt til at nå en forståelse med. Men oppositionen har foreløbig nægtet at diskutere skattereform, selvom de også går ind for, at staten skal afvikle sit underskud gennem øgede indtægter. Det er rent partitaktisk. Oppositionen vil hellere forsøge at presse Noda til at udskrive valg end indgå upopulære aftaler med ham vel vidende, at vælgerne er desillusionerede over Nodas og DPJs økonomiske politik ? og vel vidende, at regeringen derfor står svagt. Som modsvar har Noda konsolideret sin egen partifraktions magt i regeringen ved for nylig at fyre to ministre, der var imod momsreformen, og erstatte dem med folk, der er mere villige til at arbejde for at få hans dagsorden igennem. Konflikten spidser altså til, og Noda kan enten blive den første premierminister siden Jun?ichiro Koizumi, der virkelig får gennemført en større reform i Japan eller, meget sandsynligt, tilslutte sig klubben af de fem senest afgåede premierministre: Det er blevet en uriaspost at lede Japan, og ingen premierminister har overlevet længere end et år i embedet siden 2006.

Jens Sejrups er ph.d.-stipendiat på Asien-afdelingen, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier (ToRS) ved Københavns Universitet med speciale i Japan. Illustration: j808armada via flickr
